

Kapitel 12. Fredning

- 12.1. Indledning
- 12.2. Fredningsnævn
- 12.3. Foreløbigt forbud
- 12.4. Rejsning og behandling af fredningssager
- 12.5. Fredningers indhold
- 12.6. Særligt om fredningsnævnenes kompetence til fredning af dele af søterritoriet
- 12.7. Fredningers »bonusvirkning«
- 12.8. Erstatning
- 12.9. Fredningsnævnets afgørelse
- 12.10. Forelæggelse for Naturklagenævnet
- 12.11. Klage
 - 12.11.1. Klage til Naturklagenævnet
 - 12.11.2. Klage til Taksationskommissionen
- 12.12. Dispensation fra fredninger
- 12.13. Videregående afvigelser fra en fredning
- 12.14. Fredninger på havet og på statsejede arealer. Videnskabelige reservater
 - 12.14. 1. På havet
 - 12.14.2. Statsejede arealer
 - 12.14.3. Videnskabelige reservater
- 12.15. Handlingsplan for fredninger på land og på havet

12. I. Indledning:

Lovens kapitel 6 indeholder reglerne om fredningers tilvejebringelse, indhold og retsvirkninger, herunder erstatning.

Fredningsinstituttet er opretholdt og moderniseret

Loven opretholder fredningsinstituttet i stort set uændret form, idet der dog er foretaget en modernisering af bestemmelserne og en forenkling af proceduren. Fredningsinstituttet er karakteristisk ved, at der en gang for alle gøres op med et bestemt geografisk områdes anvendelsesmuligheder, og at de herved fastsatte rådighedsindskrænkninger - eller handlepligter - gennemføres mod erstatning.

Fredninger er således fortsat af central betydning i naturbeskyttelsesarbejdet, idet det er det stærkeste instrument til sikring af et landskab med dets indhold af geologiske, biologiske, kulturhistoriske og rekreative værdier.

Fredning er et af flere instrumenter. Såfremt man - undtagelsesvis - gennemfører en anlægslov, der strider mod en fredning, vil anlægsloven dog fortrænge fredningen. Hvor fredning tidligere næsten var den eneste form for sikring, er der i dag med planloven, råstofloven, skovloven, vandløbsloven og de generelle beskyttelsesbestemmelser i naturbeskyttelsesloven skabt et vist sikkerhedsnet under natur- og landskabsbeskyttelsen.

Der er endvidere i lovgivningen i dag en række andre muligheder for at sikre og genskabe natur, f.eks. erhvervelser og frivillige aftaler efter lovens kapitel 8 om naturforvaltning, tilbud om tilskud til særlige miljøvenlige landbrugsdriftsformer, og aftaler og tilskudsordninger efter skovloven.

Fredning af et område vil derfor kun komme på tale i de tilfælde, hvor behovet for beskyttelse, pleje, naturgenopretning eller fremme af befolkningens friluftsliv ikke kan opfyldes ved anvendelse af de øvrige bestemmelser og virkemidler i lovgivningen.

Der er dog samtidig i de senere år konstateret en udvikling, hvor behovet for gennemførelse af fredninger har været stigende, f.eks. med hensyn til beskyttelse af arkæologiske værdifulde fund mod pløjning eller udtørring, eller biologiske interesser mod anvendelse af gødning og sprøjtemidler. Også det stigende antal sager om naturgenopretning har været med til at forøge behovet for gennemførelse af fredninger.

12.2. Fredningsnævn

Nævnenes opgaver

Fredningsnævnene er opretholdt, jf. lovens § 35. Deres kompetence er begrænset til udelukkende at behandle fredningssager og dispensation fra fredninger. Sager vedrørende bygge- og beskyttelseslinier, offentlighedens adgang til naturen og friluftsklamer er herefter henlagt til amtsrådene. Visse byggeliniesager i byzone og sommerhusområder henhører dog under kommunalbestyrelserne.

Ny forretningsorden

Med hjemmel i § 35, stk. 9 er der udstedt en ny bekendtgørelse om forretningsorden for fredningsnævn.

14 fredningsnævn

Fredningsnævnenes antal er reduceret fra 25 til 14, således, at der er et nævn for hvert amt. Et fredningsnævn dækker dog både Københavns amt, Københavns og Frederiksberg kommuner. Reduktionen af nævnenes antal og indskrænkningen af deres arbejdsområde forventes at medføre, at sagsbehandlingstiden for fredninger kan nedbringes.

Formandssuppleanten

I situationer, hvor et fredningsnævn midlertidigt er særligt overbelastet på grund af flere større ressourcekrævende fredningssager, der verserer samtidig, kan ministeren efter lovens § 35, stk. 81 beslutte, at formandsfunktionen i en eller flere sager udøves af formandens suppleant, som også skal være dommer, jf. stk. 4. Endvidere er det fastsat i forretningsordenens § 2, at formanden for fredningsnævnet kan bestemme, at beføjelserne som formand i enkelte verserende dispensationssager skal udøves af suppleanten for formanden, selv om formanden ikke er forhindret i at deltage i sagen.

Nævnenes sammensætning

Fredningsnævnet består fortsat af to faste medlemmer, nemlig en formand, der skal være dommer, og som udpeges af miljøministeren, og et medlem, der vælges af amtsrådet. Det tredje medlem skifter, idet det vælges af kommunalbestyrelsen i den kommune, det omhandlede areal ligger i.

Fredningssager der berører flere amtskommuner

Hvor en fredningssag vedrører flere amter, henviser ministeren fredningssagen til behandling i det ene fredningsnævn. Dette nævn suppleres med de amts- og kommunalt valgte medlemmer fra det eller de andre nævn, som ikke behandler sagen. Angår en fredningssag et område, der ligger i flere amter, deltager det amtsrådsvalgte medlem kun i beslutninger vedrørende arealer i vedkommende amt. Angår fredningssagen flere kommuner, deltager det kommunalbestyrelsesvalgte medlem kun i beslutninger vedrørende arealer i vedkommende kommune, jf. forretningsordenen.

Valgperiode

Valgperioden for fredningsnævnene følger som hidtil valgene til de kommunale råd. Ministeren kan dog bestemme, at et fredningsnævn efter valgperiodens udløb afslutter behandlingen af en verserende sag.

1-årig overgangsordning

Efter lovens § 104 opretholdes de hidtidige fredningsnævn indtil 1. juli 1993 med henblik på at færdigbehandle de verserende sager efter hidtil gældende regler. Disse fredningsnævn og Overfredningsnævnet kan dog beslutte straks at overføre en sag til det nye fredningsnævn henholdsvis Naturklagenævnet, hvis sagen ikke skønnes at kunne afsluttes inden den 1.7.1993.

Vederlag

Efter § 35, stk. 10, betales vederlag til fredningsnævnets formand og dennes suppleant som hidtil af staten. Alle nævnets øvrige udgifter afholdes fortsat af vedkommende amtskommune.

For fredningsnævnet for Københavns amt samt Københavns og Frederiksberg kommuner fordeles de amtskommunale udgifter forholdsmæssigt.

12.3. Foreløbigt forbud

Miljøministeren og amtsrådet kan som hidtil nedlægge et foreløbigt, tidsbegrænset forbud forud for rejsning af en fredningssag. Det er med formuleringen af lovens § 34 præciseret, at et foreløbigt forbud kan gå ud på at hindre, at tilstanden af et areal ændres, selv om denne anvendelse er et led i ejendommens fortsatte drift. Bestemmelsen er fortsat kun tænkt anvendt i begrænset omfang og kun til at forhindre en udnyttelse, der – hvis den blev gennemført - ville forspilde formålet med eller vanskeliggøre gennemførelsen af en fredning.

Offentliggørelse m.v.

Lodsejeren skal have individuel meddelelse om forbudet. Endvidere skal forbudet offentliggøres, og det har fra dette tidspunkt gyldighed, indtil et fredningsforslag er bekendtgjort i Statstidende, dog længst et år fra offentliggørelsen.

Forbudet skal som hidtil tinglyses på ejendommen.

12.4. Rejsning og behandling af frednings-sager

Hvem kan rejse frednings-sag

Kompetencen til at rejse en frednings-sag tilkommer miljøministeren, amtsrådet, kommunalbestyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening, jf. lovens § 33, stk. 3. Øvrige ministerier har ikke længere kompetence til at rejse frednings-sager. Den hidtidige kompetence for de øvrige ministerier har ikke været anvendt, fordi ministerierne har samarbejdet med Miljøministeriet om at rejse sager. Dette samarbejde forudsættes fortsat, f.eks. med Kulturministeriet eller Kirkeministeriet om rejsning af fredninger til beskyttelsen af arkæologiske interesser eller kirkernes omgivelser.

Proceduren for behandlingen af en frednings-sag er indeholdt i §§ 36 og 37. De nærmere regler herom findes i forretningsordenen for fredningsnævn. jf. ovenfor.

Tidspunktet for sagens rejsning

Efter § 36 rejses en frednings-sag ved indsendelsen af et fredningsforslag til fredningsnævnet, som skal offentliggøre fredningsforslaget. Fredningsnævnet har ikke længere mulighed for umiddelbart at afvise forslaget. Beslutning om ikke at gennemføre fredningen kan først træffes, efter at der har været afholdt offentligt møde i sagen. Herved sikres det, at både parter og offentlighed altid får mulighed for at udtale sig om et fredningsforslag.

Bekendtgørelse

Samtidig med bekendtgørelsen i Statstidende skal der ske annoncering i de dagblade, der udkommer på egnen, jf. forretningsordenen, og fredningsforslaget sendes til de berørte ejere og brugere, de statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt til organisationer m.v., som antages at have væsentlig interesse i forslaget.

Offentligt møde

Nævnet skal afholde mindst et offentligt møde om sagen, hvortil de ovenfor nævnte samt de, der har fremsat ønske herom, indbydes. Indsigelser og ændringsforslag til fredningsforslaget samt erstatningskrav kan fremsættes på mødet eller skriftligt over for nævnet. Nævnet skal endvidere i forbindelse med sagens behandling foretage besigtigelse af det pågældende område, jf. forretningsordenen.

Retsvirkning

Når et fredningsforslag er offentligt bekendtgjort, må der ikke foretages noget, som strider mod forslagets bestemmelser, jf. § 37, stk. 2. Det sikres herved, at en lodsejer eller bruger ikke kan gøre en fredning illusorisk. Da ejeres og brugeres muligheder ikke bør indskrænkes unødigt, er det bestemt i forretningsordenen, at det offentlige møde skal afholdes snarest muligt efter sagens rejsning.

Såfremt fredningsnævnet finder, at det kan komme på tale at afvise fredningsforslaget, bør det derfor snarest efter det offentlige møde tage stilling til, om fredningsforslaget bør fremmes.

Foreløbige fredningsforslag ikke længere lovpligtige

De hidtidige regler om, at en fredningssag først kan rejses over for fredningsnævnet, når et foreløbigt fredningsforslag har været offentliggjort og drøftet, er ophævet. Det vil dog fortsat være hensigtsmæssigt, at den, der agter at rejse en fredningssag, drøfter sagen med de berørte ejere og myndigheder, inden sagen indbringes for fredningsnævnet. Det vil i den forbindelse ofte være mest praktisk at afholde et indledende offentligt møde, hvor hovedprincipperne for en kommende fredningssag drøftes.

12.5. Fredningers indhold

Bestemmelsen i lovens § 38 afgrænser indholdet af fredninger. I stedet for som i den tidligere lov at foretage en udtømmende opremsning af de elementer, der kan indgå i en fredningsafgørelse, er der efter stk. 3 adgang til at fastsætte alle de former for regulering og indgreb, der er nødvendige for at opnå formålet med fredningen. Afgørelsen af, hvilke indgreb, der er nødvendige for at opnå formålet med fredningen, vil bero på et skøn. Afhængig af fredningsformålet kan fredningsbestemmelser som hidtil indeholde

- forbud mod dyrkning, beplantning, indgreb overfor plante- og dyreliv og mod gravning og bebyggelse,
- regler for anvendelsen af et areal, herunder at visse former for anvendelse kræver forudgående tilladelse,
- regler om offentlighedens adgang, herunder om færdselsforbud,
- retningslinier for udførelse af anlæg og pleje samt påbud om udførelse af nærmere angivne foranstaltninger, f.eks. nedrivning af en bygning eller fjernelse af en beplantning,
- bestemmelser om at en ejendom skal afstås helt eller delvis til det offentlige,
- bestemmelser, der sikrer bynære arealer til rekreative formål (beliggenhedsfredning).

Naturgenopretning

Som noget nyt fremgår det af lovens formål, at fredninger kan anvendes ikke blot til bevaring af en eksisterende tilstand, men også til at tilvejebringe en bestemt tilstand (naturgenopretning), der herefter skal opretholdes. Dette er præciseret i § 38, stk. 2.

12.6. Særligt om fredningsnævnens kompetence til fredning af dele af søterritoriet

Der er i lovens § 5 1, stk. 2 givet mulighed for, at en fredning af landområder kan udvides med tilgrænsende lavvandede dele af søterritoriet, når der knytter sig en særlig interesse i at medtage disse områder under fredningen. Loven bestemmer ikke hvornår et område kan anses for at være »lavvandet«. I Ramsarkonventionen opereres med en dybde på indtil 6 meter, og det må efter lovens forarbejder sædvanligvis være dette kriterium, der lægges til grund.

Kun som accessorium til fredning af landarealer

Beslutning om fredning på søterritoriet kan imidlertid kun ske som accessorium til en fredning af landarealer. Der må være en funktionel sammenhæng mellem fredningen af de to arealtyper. Den funktionelle sammenhæng kan f.eks. være af geologisk, økologisk, kulturhistorisk eller rekreativ karakter.

Som udgangspunkt bør fredning af et mindre landareal ikke danne grundlag for at inddrage en større del af søterritoriet under fredningen. Men der kan være en konkret begrundelse herfor, f.eks. ved fredningen af en Ø, hvor den funktionelle sammenhæng mellem øen og de omkringliggende lavvandede områder er åbenbar.

Det er forudsat i betænkningen over lovforslaget, at der ikke ved en fredning af søterritoriet sker indgreb i relation til allerede eksisterende eller godkendte anlæg på søterritoriet. Det gælder f.eks. bestående havneanlæg eller forsvarsanlæg.

Fredningsforslag, der omfatter søterritoriet, bør fremsendes til i hvert fald Trafikministeriet, Energiministeriet, Fiskeriministeriet og Forsvarsministeriet.

12.7. Fredningers »bonusvirkning«

Det kan i en fredning bestemmes, at fredningen samtidig gælder som tilladelse eller godkendelse efter reglerne i naturbeskyttelsesloven eller efter regler i anden lovgivning, jf. lovens § 38, stk. 6. Det er en forudsætning for denne såkaldte »bonusvirkning« af en fredning, at der er en hjemmel i de pågældende love til at fravige den sædvanlige kompetence og procedure. Ordningen giver endvidere alene hjemmel til, gennem fredningen at realisere en helt konkret beskrevet tilladelse eller dispensation, men omfatter ikke en bredt formuleret fravigelse fra lovgivningen.

»Fredningsbonus«

I lovens § 38, stk. 5, findes hjemmel til »fredningsbonus« for så vidt angår de generelle beskyttelsesbestemmelser §§ 3-4, og bygge- og beskyttelseslinierne i §§ 15-19.

Tilsvarende hjemmel er indsat i følgende love, som konsekvensændringer med hjemmel i naturbeskyttelsesloven: Skovloven vedrørende friholdelse for tilplantning af fredskovpligtige arealer, jf. lovens § 94, vandløbsloven vedrørende tilladelse til indgreb i vandløb, jf. lovens § 100, og planloven vedrørende tilladelse til byggeri, udstykning eller ændret anvendelse i landzone, jf. lovens § 99. Der er ikke hjemmel til fredningsbonus i den øvrige lovgivning, f.eks. landbrugsloven.

Behovet for bonusvirkning

Behovet for at give en fredning denne »bonusvirkning« vil navnlig foreligge, når der i fredningen indgår naturgenopretning, d.v.s. bestemmelser der går ud på at ændre den hidtidige tilstand eller at tilvejebringe en helt ny. Som eksempler på sager, hvor der kan blive tale om at overføre kompetencen efter vandløbsloven, kan nævnes:

- etablering og retablering af søer
- vandstandshævninger i vådområder i øvrigt og

- naturgenopretning i ådale, der f.eks. indebærer, at åløb tilbageføres til en mere oprindelig skikkelse.

Som eksempel på overførsel af kompetence efter planloven kan nævnes, at et areal i landzone ved fredningen udlægges til parkering eller genskabes som sø, d.v.s. en ændret arealanvendelse, som ellers ville kræve tilladelse efter planloven. Det forudsættes, at sagsrejserne inddrager de berørte myndigheder i forbindelse med forberedelse af fredningssagen, ligesom det kan komme på tale at søge evt. supplerende ekspertbistand.

12.8. Erstatning

Erstatning

Der ydes som hidtil ejere, brugere og andre rettighedsindehavere fuld erstatning for de tab, fredningen påfører dem, jf. lovens § 39, stk. 1. Erstatning til ejere og brugere tilkendes, uanset om der er givet møde i fredningssagen, og uanset om der er fremsat krav herom. Tilkendelse af erstatning til andre rettighedsindehavere, forudsætter derimod som hidtil, at der er fremsat et erstatningskrav.

Godtgørelse

Der er som hidtil hjemmel til at tilkende en privat ejer eller bruger godtgørelse for tab i anledning af en fredningssag, der er rejst, men som ikke gennemføres, jf. lovens § 39, stk. 2.

Principper for udmåling af erstatning

Erstatningen fastsættes af fredningsnævnet samtidig med afgørelsen af fredningssagen og udmåles på basis af det økonomiske tab på tidspunktet for fredningsafgørelsen. Erstatningen til ejerne dækker det tab, der lides ved, at ejendommen falder i handelsværdi på grund af fredningens gennemførelse. Der kan dog herudover blive tale om betaling af erstatning for f.eks. gener i forbindelse med offentlighedens adgang. Overfredningsnævnet har i sædvanlige tilfælde fastsat erstatningen ud fra faste takster pr. ha.

Anvendelse af takster er tiltrådt af Taksationskommissionen og domstolene.

Fredningserstatning kan kun modsvare den nedgang i handelsværdien, som fredningen medfører, og altså ikke en nedgang i handelsværdien som er forårsaget af anden lovgivning, eller af andre regler i naturbeskyttelsesloven - f.eks. de generelle beskyttelsesbestemmelser. Efter praksis gælder dette, selv om fredningen gentager disse rådighedsindskrænkninger. Da der i forvejen er fastsat en lang række generelle reguleringer i naturbeskyttelsesloven og i anden lovgivning, f.eks. planloven, råstofloven og skovloven m.v. er den reelle rådighedsindskrænkning i fredninger ofte forholdsvis begrænset.

Udgifterne til fredningserstatninger bevilges over finansloven. Størrelsesordenen af den årlige bevilling har i de senere år været 6 - 7 mio. kr.

Erstatningsfordelingen

Miljøministeren er ansvarlig for, at erstatningen udbetales til den erstatningsberettigede. 3/4 af erstatningsbeløbet afholdes af Miljøministeriet og 1/4 af vedkommende amtskommune. Har en fredning

hovedsagelig betydning for en kommune, kan fredningsnævnet eller Naturklagenævnet bestemme, at en del af eller hele den statslige andel af erstatningen afholdes af kommunen. Har en fredning derimod national betydning og medfører den store udgifter, kan Naturklagenævnet (men ikke fredningsnævnet) bestemme, at staten skal afholde 9/10 af erstatningen m.v.

Udbetaling

Erstatningen kan først kræves udbetalt, når det er endeligt afgjort, om en fredning skal gennemføres, d.v.s. først når en evt. taksationskommissionsafgørelse eller dom foreligger, og forudsat at Naturklagenævnet ikke har genoptaget sagen efter lovens § 48.

Den hidtidige bestemmelse om forelæggelse for Folketingets Finansudvalg af fredninger, hvor den statslige andel af erstatningen overstiger 500.000,- kr., er ophævet.

Forrentning af erstatningsbeløbet

Erstatningsbeløbet forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse og indtil erstatningen udbetales. Renten svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto, jf. lovens § 39, stk. 3. Under særlige omstændigheder kan fredningsnævnet, Naturklagenævnet eller Taksationskommissionen d og fastsætte et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

Dækning af udgifter til sagkyndig bistand

Efter lovens § 47 kan fredningsnævnet, Naturklagenævnet og Taksationskommissionen bestemme, at der skal ydes en ejer eller bruger en passende godtgørelse for udgifter til sagkyndig bistand under fredningssagens behandling. En sådan afgørelse om sagsomkostninger træffes endeligt af hver instans for sig, og kan således ikke ankes. Det er præciseret, at der også efter bestemmelsen kan ydes en godtgørelse for rimelige omkostninger til sagkyndig bistand til private ejere og brugere, der har været impliceret i en fredningssag, uden at de har fået tilkendt fredningserstatning.

12.9. Fredningsnævnets afgørelse

Reglerne om fredningsnævnets afgørelse i en fredningssag er indeholdt i lovens §§ 40 og 41, og svarer til de hidtil gældende regler.

Efter endt behandling, herunder offentligt møde, jf. ovenfor, træffer fredningsnævnet afgørelse om, hvorvidt fredningsforslaget skal gennemføres eller afvises. Hvis fredningen gennemføres, fastlægger fredningsnævnet den geografiske afgrænsning af fredningen og fastsætter i fredningsafgørelsen de nærmere bestemmelser for området, jf. ovenfor.

Offentlig bekendtgørelse

Fredningsnævnet offentliggør fredningsafgørelsen på samme måde som fredningsforslaget og sender den til de samme, som efter § 37 skal have fredningsforslaget. De nærmere regler er fastsat i forretningsordenen for fredningsnævn.

Tinglysning

Fredningsbestemmelserne tinglyses på de pågældende ejendomme.

Retsvirkning

Retsvirkningen af en fredningsafgørelse indtræder, når afgørelsen er offentligt bekendtgjort. Efter dette tidspunkt skal alle og enhver overholde fredningsbestemmelserne.

Lovens § 4 1, stk. 2, indeholder en regel om, at retsvirkningen af forslaget fortsat gælder i de tilfælde, hvor fredningsnævnets afgørelse går ud på enten ikke at gennemføre fredningen eller på at indskrænke denne. Denne fortsatte retsvirkning af fredningsforslaget gælder, indtil der er truffet endelig afgørelse i fredningssagen. Det sikres herved, at der ikke, medens klagefristen løber, eller under behandlingen af en klagesag handles i strid med den foreslåede fredning.

12. 10. Forelæggelse for Naturklagenævnet

Bestemmelsen i lovens § 42 om forelæggelse for Naturklagenævnet af sager, der udløser erstatning og godtgørelse på over 100. 000 kr. svarer til de hidtidige regler. Om Naturklagenævnet henvises nærmere til afsnit 2 l. l.

12.11. Klage

I lovens §§ 43-44 er der fastsat særlige klageregler for afgørelser i fredningssager. Bortset fra, at klagemyndigheden nu er Naturklagenævnet og ikke Overfredningsnævnet, svarer bestemmelserne om klage til indholdet af de hidtidige bestemmelser.

12.11. I. Klage til Naturklagenævnet

Fredningsnævnets afgørelser i fredningssager kan indbringes for Naturklagenævnet efter reglerne i § 43. Der er fastsat nærmere regler herom i Forretningsorden for Naturklagenævnet, jf. bekendtgørelse nr. 548 af 22. Juni 1992.

De klageberettigede

Kredsen af klageberettigede er fastlagt i § 43, stk. 2.

Fredningsnævnets afgørelser kan påklages af ejere og brugere af ejendomme, der er omfattet af fredningen, af enhver, der har givet møde for nævnet, eller som har ønsket underretning om sagens afgørelse, af statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser er berørt af forslaget samt af organisationer m.v., som må antages at have en væsentlig interesse i forslaget. Herefter kan ikke blot lokale foreninger med væsentlig interesse i sagen klage, men også hovedorganisationer med væsentlig interesse. Dette sidste er ikke tilfældet for så vidt angår anden klage efter loven, jf. § 86, hvorefter den eneste klageberettigede hovedorganisation er Danmarks Naturfredningsforening.

Begrundelsen for denne forskel er fredningers karakter af en overordnet, varig sikring af naturværdier, hvor en række organisationer kan have en interesse i sagen.

Erstatningsspørgsmål kan dog som hidtil kun påklages af den, hvis erstatningskrav er påkendt, og som anser sig for berettiget til større erstatning, samt af de myndigheder, som skal betale erstatningen.

Naturklagenævnets kompetence

Naturklagenævnet træffer afgørelse i fredningssager efter reglerne i § 44. Herefter kan Naturklagenævnet - på tilsvarende måde som hidtil Overfredningsnævnet - i alle sager ændre fredningsnævnets afgørelse helt eller delvis, herunder indskrænke eller udvide fredningens geografiske udstrækning, ændre fredningsbestemmelsernes indhold og ændre erstatningen.

Naturklagenævnet kan endvidere bestemme, at en fredningssag, som er afvist af fredningsnævnet, skal genoptages af dette til fornyet behandling. Efter § 44, stk. 3 kan nævnet som hidtil beslutte at henskyde behandlingen af et erstatningskrav til Taksationskommissionen.

Bekendtgørelse og underretning

Naturklagenævnets afgørelser bekendtgøres efter reglerne i § 44, stk. 4, og der sendes særskilt underretning til ejere og brugere samt til de, der har bedt om det.

12.11.2. Klage til Taksationskommissionen

Den særlige taksationskommission, som også efter den hidtidige lov var klagemyndighed for så vidt angår erstatningsspørgsmålene, er opretholdt som klagemyndighed for Naturklagenævnets afgørelser om erstatning.

Taksationskommissionen sammensætning

Taksationskommissionen nedsættes af miljøministeren, og dens sammensætning er som hidtil. Den består af en formand, der skal være landsdommer, og som udpeges af ministeren, et medlem, der udpeges af ministeren, og et medlem, der vælges af amtsrådet for det amt, hvori det pågældende areal er beliggende, henholdsvis af Københavns og Frederiksbergs kommunalbestyrelser. For hvert medlem udpeges en suppleant.

Nyforretningsorden

Der er fastsat en ny forretningsorden for Taksationskommissionen, jf. bekendtgørelse nr. 549 af 22. Juni 1992.

Vedrørende adgangen til at lade en afgørelse efterprøve ved domstolene henvises til afsnit 21.8. om søgsmål.

12.12. Dispensation fra fredninger

Efter lovens § 50, stk. 1, kan fredningsnævnet som hidtil dispensere fra bestemmelserne i en fredning, når det ansøgte ikke vil komme i strid med fredningens formål. Afvigelser fra en fredning der går herudover, samt hel eller delvis ophævelse af en fredning kan som hidtil kun ske ved gennemførelse af en ny fredningssag efter reglerne i kapitel 6, jf. § 50, stk. 2.

Dispensationers omfang

Når en fredning først er gennemført, er det efter hidtidig praksis, som forudsættes opretholdt, vanskeligt at opnå dispensationer til helt nye aktiviteter, mens dispensation kan gives til f.eks. mindre tilplantninger, ombygninger og bygningsudvidelser, opførelse af en carport el.lign. Det samme gælder dispensation til midlertidige foranstaltninger, såsom afholdelse af teltlejre eller en musikfestival. Nødvendige driftsbygninger for jordbrugserhvervene vil normalt være meget lempeligt reguleret i selve fredningen, og sådant byggeri vil derfor ofte ikke forudsætte dispensation.

12.13. Videregående afvigelser fra en fredning

Videregående afvigelser forudsætter ny fredningssag

Videregående afvigelser fra en fredning, der er i strid med fredningens formål, eller i realiteten indebærer en hel eller delvis ophævelse af fredningen, kan kun ske ved gennemførelse af en ny fredning efter reglerne i kapitel 6.

Lovens sondring mellem den enkle dispensationsprocedure og den fornyede grundige behandling, som en ny fredningssag indebærer, skyldes hensynet til fredningens karakter af en varig sikring. Ændring eller ophævelse af fredninger vil derfor kun ske rent undtagelsesvis, og kun hvis det er nødvendigt til varetagelse af tungtvejende samfundsmæssige hensyn, eller hvis fredningen må anses for i realiteten at have mistet sin betydning.

Som eksempler på foranstaltninger i fredede områder, der erfaringsmæssigt vil kræve gennemførelse af en ny fredningssag, kan nævnes opførelse af et hotel eller anlæg af en golfbane. Kun i de tilfælde, hvor hotellet, golfbanen eller et lignende anlæg beslaglægger en ubetydelig del af et fredet område, er placeret i yderkanten af fredningsområdet og i øvrigt ikke forskærtser formålet med fredningen, vil der kunne meddeles dispensation.

12.14. Fredninger på havet og på statsejede arealer. Videnskabelige reservater

12.14. I. På havet

Fredninger på havet gennemføres som hovedregel ved udstedelse af ministeriel bekendtgørelse, jf. lovens § 51, stk. 1.

For de kystnære dele af søterritoriet er der endvidere givet mulighed for, at disse i særlige tilfælde kan fredes ved fredningsnævnets afgørelse i tilknytning til fredning af tilgrænsende landarealer, jf. afsnit 12.6.

De hidtidige bekendtgørelsesfredninger

Der er hidtil gennemført følgende fredninger, der helt eller delvis omfatter søterritoriet:

- Vadehavet (bkg. nr. 619 af 26.6.1992).
- Harboør og Agger Tanger (bkg. nr. 222 af 16.3.1984)
- Hirsholmene, Deget og det omliggende søterritorium (bkg. nr. 359 af 8.7.1981)
- Dele af søterritoriet omkring Hesselø (bkg. nr. 150 af 14.4.1982)
- Nørrestrands søterritorium ved Horsens (bkg. nr. 612 af 12.11.1982)
- Stavns Fjord og det tilstødende farvand (bkg. nr. 166 af 12.4.1984)
- Søterritoriet ud for Læsåens og Øleåens udmundinger (bkg. nr. 383 af 17.7.1984)
- Ertholmene og omliggende søterritorium (bkg. nr. 576 af 20.11.1984)
- Ringkøbing Fjord (bkg. nr. 340 af 27.6.1985)
- Anholts østspids og det omgivende søterritorium (bkg. nr. 488 af 25.6.1990)
- Ølsemagle Revle og Staunings Ø samt dele af søterritoriet omkring Ølsemagle Revle og Staunings Ø (bkg. nr. 593 af 16.8.1990).

Der kan også fredes på fiskeriterritoriet

Den del af havet, der kan fredes, er udvidet fra kun at omfatte søterritoriet til også at omfatte fiskeriterritoriet. Baggrunden herfor er, at en række af Danmarks marine naturområder, f.eks. visse EF-fuglebeskyttelsesområder og nogle af de større stenrev, er helt eller delvis beliggende udenfor søterritoriet. Samtidig er der tilvejebragt overensstemmelse med anden lovgivning, f.eks. jagt- og vildtforvaltningsloven.

Formål

Formålet med at gennemføre fredninger på havet er i princippet identisk med fredninger på land. Truslerne mod naturbeskyttelsesinteresserne har dog oftest en anden karakter på havet end på land.

Sikring af naturinteresserne i anden lovgivning

Endvidere vil Trafikministeriets administration af statens højhedsret, der sker efter høring af samtlige berørte myndigheder, i meget vidt omfang sikre imod, at der gennemføres anlægsarbejder m.v. på søterritoriet, der udgør en trussel mod natur- og kulturværdierne. Tilsvarende gælder for Energiministeriets administration af anlæg af vindmøller på havet og for Miljøstyrelsens og Fiskeriministeriets administration af anlæg af havbrug.

I råstofloven er det tilkendegivet, at der vil ske en yderligere regulering af råstofindvindingen på havområdet. Hovedparten af denne indvinding vil fremover ske indenfor særligt udvalgte indvindingsområder, hvor der forud er sket en afvejning af råstofinteresserne i forhold til bl.a. miljø-, natur- og kulturhistoriske interesser. For så vidt angår ral- og sandsugning er man særlig opmærksom på de biologiske interesser, der knytter sig til de lavvandede områder, ikke mindst Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområderne. Endvidere er der gennemført forbud mod al stenfiskeri i Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområder.

Endelig overvejes det i forbindelse med den forestående revision af jagtloven at udlægge jagtfrie kerneområder bl.a. i EF-fuglebeskyttelsesområder.

Fredninger på havet anvendes derfor kun, når det ikke er muligt at varetage beskyttelsesinteresserne i forbindelse med administrationen af anden lovgivning, samt i tilfælde hvor der er tale om særligt vigtige og sårbare natur- og kulturhistoriske lokaliteter.

Endvidere kan fredning anvendes, hvor der er behov for koordination af en række forskellige hensyn, der som udgangspunkt er i indbyrdes konflikt med hinanden.

Regulering af rekreativ sejlads m.v.

Regulering af rekreativ sejlads og anden færdsel har tidligere været et centralt element i flere fredninger. Dette kan nu ske ved en bekendtgørelse efter lovens § 29.

Amtskommunernes rolle

Det vil ofte være hensigtsmæssigt, hvis en amtskommune gennemfører det forberedende arbejde med udarbejdelsen af bekendtgørelsen, således at Skov- og Naturstyrelsen i det væsentlige kun inddrages i de afsluttende forhandlinger om bekendtgørelsens nærmere indhold.

12.14.2. Statsejede arealer

Statsejede arealer kan fredes både ved ministeriel bekendtgørelse og ved fredning efter lovens kapitel 6. Fredningsmæssig beskyttelse af områder, hvor der indgår både privatejede arealer og statsejede arealer, bør ske ved fredning efter lovens kapitel 6.

Fredningsmæssig beskyttelse af statsejede arealer bør ske ved ministeriel fredningsbekendtgørelse, hvor arealerne udgør det fredningsværdige område i sin helhed, eller i særlige tilfælde, hvor arealerne udgør et større, naturligt afrundet yderareal af et samlet fredningsværdigt område.

12.14.3. Videnskabelige reservater

Reservatbekendtgørelser

Der er efter tidligere lovgivning ved bekendtgørelse opretholdt følgende videnskabelige reservater:

- Vejlerne (bkg, nr. 184 af 28.4.1960)
- Store Knot og Lille Knot ved Læsø (bkg. nr. 71 af 29.2.1940)
- Vorsø, Vorsø Kalv og Langøerne i Horsens Fjord (bkg.nr. 229 af 30.7.1934 jf. 274 af 8.12.1936)
- Ægholm ved Møn (bkg. nr. 361 af 17.10.1963)

Efter naturbeskyttelseslovens § 10 1, stk. 1, forbliver disse reservatbekendtgørelser i kraft, indtil de afløses af nye regler udstedt efter denne lovs § 51.

12.15. Handlingsplan for fredninger på land og på havet

På land

Skov- og Naturstyrelsen udarbejdede i 1989 1 samarbejde med Amtsrådsforeningen og Danmarks Naturfredningsforening handlingsplaner for fredninger på land og på havet. Som opfølgning heraf har Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Amtsrådsforeningen og Danmarks Naturfredningsforening 1 1992 udarbejdet en revideret handlingsplan for fredninger, der indeholder en prioritering af de kommende års fredningsindsats på land. Den reviderede handlingsplan er udtryk for en principielt fælles holdning til, i hvilke tilfælde der bør rejses fredningssager. Det kan dog ikke undgås, at der også fremover opstår behov for gennemførelse af fredning af områder, som ikke er forudset i handlingsplanen, fordi der i mellemtiden er opstået en ny situation. Omvendt kan fredninger glide ud af listen, fordi problemerne klares på anden måde. Det er forudsat, at handlingsplanen revideres ca. hvert 5. år.

På havet

For så vidt angår den fremtidige fredningspolitik på havet henvises til afsnit 12.14. Der er ikke på havet, som det er tilfældet på land, foregået nogen egentlig planlægning, der kan danne grundlag for en nærmere prioritering af naturbeskyttelsesarbejdet, ligesom videngrundlaget er mere sporadisk end på land. I en række områder er der derfor igangsat kortlægning af kultur- og naturværdierne, således at der kan skabes bedre grundlag for at vurdere, om en fredningsmæssig beskyttelse er nødvendig.